ב: ארבעה אבות פרק ראשון בבא קמא

דאילו אב מטמא אדם וכלים. גרס ולא גרסינן אדם וכגדיס שלשון זה משמע מטמא אדם לטמא בגדים וא"ת והרי טמא מת עושה כלי מתכת כיולא בו דחרב הרי הוא כחלל אלמא יש מהן כיולא בהן וי"ל דאכתי אינו עושה כיולא בו שאותו כלי מתכת אין עושה כלי מתכת אחר כיולא בו כמו שמדקדק ר"ת בריש מתני' דאהלות:

תנו רבנן שלשה אבות. הפסיק בברייתא זו לפרש תולדותיהן לאו כיולא בהן דקאמר רב פפא אהייא: **אבל** במחוברת אימא כולה מועדת היא. לשלם מן שלם אפילו בפעם ראשונה וא"ת ומהי מיתי לי מתלושה דייה כתלושה לי משאר אבות המיתה למ"ד (לקמן ד' ה:) קרן עדיפא דכוותה להזיק ואפילו קרן אחי וכדמפרש ר"ת לקמן דהיינו למ"ד פלגא מזקא ממונא דאית ליה סתם שוורים לאו בחזקת שימור קיימי אבל למ"ד פלגא מזקא קנסא דאית ליה סתם שוורים בחזקת שימור קיימי לא אמינא קרן מכולהו כדאמרינן לקמן (שם) כי שדית בור בינייהו אחי כולהו לבר מקרן דאיכא למיפרך שכן מועדין מתחילתן פי' דרבן להזיק משא"כ בקרן דבחזקת שימור קיימי וי"ל דלמ"ד פלגא דמזקא קנסא הא דקאמר אבל במחוברת אימא כולה מועדת היא ושלם מן שלם בפעם ראשונה לאו משום דאינעריך קרא לאשמועינן דאין מועדת אלא התנא הוצרך לאשמועינן להכי דאיכא מן הפסוק דמחוברת נמי הוי בכלל נגיחה שלא תטעה לומר דנגיחה היינו כתלושה דומיא דקרני ברזל דלדקיה אבל במחוברת דרבו להזיק מתחילתו ונלמוד מבור ומתל מאכות דאיירינו בהמלה מן שלם: **ומלתא** אגב אורחיה קמ"ל.

ואפילו לרב פפא דאמר לקמן בשור שנגח ד' וה' (דף ז:) דמועד לאדם שתמא לא הוי מועד לבהמה היינו דוקא שנגח ג' בני אדם דבהכי לא הוי מועד לבהמה אבל נגח אדם ושור וחמור דהוי מג' מינים הוי מועד לכל אבל נגח שור וחמור וגמל לא הוי מועד לאדם ואע"ג דלכל בהמה הוי מועד אפילו לרב פפא כדאיתא התם וה"ר מנחם פי' דה"ק מועד לאדם שהיה מועד לכל וחזר בו מבהמה ונשאר מועד לאדם הוי מועד לבהמה דחזרה דבהמה לאו חזרה היא אבל מועד לכל וחזרה מאדם לא הוי מועד לאדם דחזרה לאדם חזרה היא: **כאשר** יבער הגל. פי' ר"מ כמו נדבכין די אבן גלל (עזרא ו) שהשן דומה לאבן שיש: הא כשהשור נגח אדם כתיב [שמות כא] כי יגח שור את איש וגבי נגיחה שור בשור כתיב [שם] כי יגוף שור איש את שור רעהו: **אדם לאיש ליה מזלא.** שיש לו דעת לשמור את גופו: **כתיב כי יגח.** דולאי מתכוון השור להרע וכא עליו בכח אבל נגיפה הוי משמע שמגלא עומד ודחפו בקרניו. ליכא אחרינא דאית ליה מזלא ואינו נוח להמיתו בנגיפה דהיא דחיפת קרן מעט אלא בנגיחה בכח ובכוונה ובתמיכת קרן בגוף: **ואגב אורחיה קמ"ל.** קרא מדמלה נגיחה באדם ונגיפה בבהמה דמשמע נוחה היא הבהמה למות מן האדם משמיענו דשור המועד להרוג את הבהמה ג' פעמים לא תשיב העדאה לגבי אדם דאם נגח אדם ומת דינו כתם דאינו משלם את הכופר דבתם ההוגג אדם כתיב אקול יאקל השור ובעל השור נקי (שמות כא) ובמועד כתיב [שם] וגם בעליו יומת והיא מיתה היינו ממון שמשלם את הכופר דמי והרג ליורשיו ולא מיתה ממש דאמרינן בפ"ק דסנהדרין (דף טו:) על רליתתו אתה הורגו ואי אתה הורגו על רליתת שורו אבל מועד לאדם הוי מועד לבהמה ומועד להרוג את האדם משמתת לה כשלא עמד (ד) בדין עד שנגח שלש פעמים שלא נפקל מיד כשהמית הראשון: **רביעה מולדה דרגל היא.** דעל ידי כפיפת רגליים היא רובלת: **רגל הזיקה מצוי.** דבל שעה היא מהלכת ואם יש כלוס תחת רגליה היא דורכת: **הני אין הזיקן מצוי.** הלכך תולדה דקרן הן דאין הזיקן מצוי ואין הנאה להזיקו ומשלמי חצי נזק בקרן: **מאי שנא קרן.** דמחייב דכוותה להזיק כו': **ושלא.** את בעירה: הגלל

ואטמא מת. מי שנגע במת הוי אב הטומאה דמת עצמו אבי אבות הטומאה הוא והנוגע בו הוי אב הטומאה ומטמא אדם וכלים דהא כתיב כל אשר יגע בו הטמא יטמא וגו' (במדבר יט) והאי קרא בטמא מת כתיב ומשמע דמטמא אדם דהא כתיב והנפש הנוגעת וגו': **הכא מאי.** תולדות דשבת הוי כאבות תולדות דטומאה לא הוי כאבות והכא תולדות דנזקין מאי מי אמרינן תולדות כיולא בהן לא שנא אב ל"ש תולדה אם הזיק משלם או דלמא לא: **יש מהן כו'.** ולקמן מפרש מילתיה דרב פפא בשמעתין: **פקרן.** לגנות: **הזן.** לאכול: **רגל.** דריסה לשבור את הכלים: **כאלה תנגח אם ארס בכם עמים יגנח.** אלמא נגיחה בקרן: **דברי קבלה.** נביאים וכתובים: **ואי מילף הוא.** בתמיה. הא לא גמרי' מדברי קבלה לא חיוב ולא פטור אלא גלוי מילתא הוא דכל הימי דכתיב נגיחה בקרן הוא: **אלא.** להכי איצטריך ואומר דמהו דתימא כי אלק לחמנא בין תמה למועדת דכשור תם כתיב ואלו את כספו [שמות כא] דלא משלם אלא חצי נזק וכמועד כתיב שלם ישלם שור תחת השור [שם] דמשלם נזק שלם ה"מ בקרן תלושה דומיא דקרני לדקיה כן בנענה וכגון שאחזה הבהמה הקרן בין שיניה ונגחה דהתם ודאי לא משלם תם כוליה נזק משום דאין דרכה בכך ולא היה לנעלים לשמור מדבר זה: **אבל מחוברת.** דאורמיה הוא: **אימא כולה מועדת היא.** אפילו בתחילה ומשלם נזק שלם: **ת"ש.** וקרני ראם כתיב בה נגיחה אלמא מחוברת נמי קרי נגיחה וכתתם נגיחה פליג רחמנא בין קרן תמה לקרן מועדת: **נגיפה.** שדחפה בגופה והזיקה בכוונה: **רביצה.** שרבצה כליה בדרך והלכה ורבצה עליהן כדי לשברן: **בעיטה.** שבעטה ברגליה ושברה את הכלים. ואהכי הוו תולדה דקרן דכוונתן להזיק כי קרן ואין הנאה להזיקה כי קרן ואין הזיקו מצוי תדיר והלכך הוו כי קרן דכל אימת דלא הועדה בב"ד ג' פעמים בכך אינה משלמת נזק שלם: **מאי שנא נגיחה דקרי ליה אב דכתיב כי יגח בנגיפה נמי כתיב כי יגוף שור איש את רעהו.** וכיון דנגיפה כתיב מיהוי נמי אב: **הך נגיפה נגיחה הוא.** ולא דחיפת הגוף: **פתח הכתוב בנגיפה.** כי יגוף שור איש את שור רעהו: **וסיים בנגיחה.** אי נודע כי שור נגח הוא ולא כתיב כי שור נגף הוא אלא נגח: **לומר לך.** דהך נגיפה לאו דחיפת הגוף היא אלא נגיחת קרן וליכא למימר דאכתי נגיפה הוי אב ונגיחה זו היא נגיפה דהיינו דחיפת הגוף דהא נגיחה אשכחן דבקרן היא: **גבי אדם.** **מזלא.** שיש לו דעת לשמור את גופו: **כתיב כי יגח.** דולאי מתכוון השור להרע וכא עליו בכח אבל נגיפה הוי משמע שמגלא עומד ודחפו בקרניו. ליכא אחרינא דאית ליה מזלא ואינו נוח להמיתו בנגיפה דהיא דחיפת קרן מעט אלא בנגיחה בכח ובכוונה ובתמיכת קרן בגוף: **ואגב אורחיה קמ"ל.** קרא מדמלה נגיחה באדם ונגיפה בבהמה דמשמע נוחה היא הבהמה למות מן האדם משמיענו דשור המועד להרוג את הבהמה ג' פעמים לא תשיב העדאה לגבי אדם דאם נגח אדם ומת דינו כתם דאינו משלם את הכופר דבתם ההוגג אדם כתיב אקול יאקל השור ובעל השור נקי (שמות כא) ובמועד כתיב [שם] וגם בעליו יומת והיא מיתה היינו ממון שמשלם את הכופר דמי והרג ליורשיו ולא מיתה ממש דאמרינן בפ"ק דסנהדרין (דף טו:) על רליתתו אתה הורגו ואי אתה הורגו על רליתת שורו אבל מועד לאדם הוי מועד לבהמה ומועד להרוג את האדם משמתת לה כשלא עמד (ד) בדין עד שנגח שלש פעמים שלא נפקל מיד כשהמית הראשון: **רביעה מולדה דרגל היא.** דעל ידי כפיפת רגליים היא רובלת: **רגל הזיקה מצוי.** דבל שעה היא מהלכת ואם יש כלוס תחת רגליה היא דורכת: **הני אין הזיקן מצוי.** הלכך תולדה דקרן הן דאין הזיקן מצוי ואין הנאה להזיקו ומשלמי חצי נזק בקרן: **מאי שנא קרן.** דמחייב דכוותה להזיק כו': **ושלא.** את בעירה: הגלל

עין משפט נר מצוה

יב א מיי' פ"ה מהלי' טומאת מת הלי' ט:
יג ב מיי' שם הלי' ז ופ"ח שם הלי' ה ופ"ט מהלי' שאר אבות הטומאה הלי' ג ופ"ד שם הלי' ב ופ"ה שם הלי' ג ופ"י מהלי' טומאת צרעת הלי' יא ופ"ל מהלי' מטמאי משכב ומושב הלי' ג
סמג עשין רלא טור:
יד ג מיי' פ"ה מהלי' טומאת מת הלי' ז ופ"ח מהלי' שאר אבות הטומאה הלי' ג סמג שם:
טו ד מיי' פ"ב מהלי' נזקי ממון הלי' ג ב סמג עשין מז טוש"ע ח"מ סי' שפו סעיף יח:
טז ה מיי' פ"ג שם הלכה י סמג וטוש"ע שם:
יז ו מיי' שם הל"י טוש"ע שם סעיף יט:
יח ז מיי' שם פ"ב הלי' ב טור ש"ע שם סעיף יח וסעיף יט:
יט ח טוש"ע ח"מ סי' שלא סעיף ג:
כ ט טור ש"ע ח"מ סי' שלא סעיף ג:

רבינו חננאל

תולדותיהן לאו כיוצא בהן הכא מאי. אמר ר' פפא יש מהן תולדות כיוצא באבותם ויש מהן לאו כיוצא בהן: ת"ר ג' אבות נאמרו בשור הקרן והשן והרגל. הקרן דת"ר כי יגח אין נגיחה אלא בקרן כו' מהו דתימא כי פליג רחמנא בין תמה למועדת בתלושה. פי' בקרן תלושה כמו קרני צדקיה בן כנענה שהן קרני ברזל. אבל קרן המחוברת שהוא קרן השור אימא מתחילה מועדת היא. ת"ש וקרני ראם קרניו וגו'. תולדה דקרן כל דבר שכוונת הבהמה להזיק ואין הזיקה מצוי. כגון נגיפה נשיכה רביצה ובעיטה. ופשטי' תולדה דקרן בקרן. כי קאמר רב פפא תולדות לאו כיוצא בהן אתולדה

מסורת הש"ס

ג) [ע' תוס' נדה נח: ד"ה ולמתיב], ב) [מציעה י: נדה כב.], ג) [שבת נג:], ד) [לקמן ט.], ה) לקמן נה:, ו) כפ"ל: תוספ.

תורה אור השלם

1. וכי יגח שור את איש או את אשה ומת סקול יסקל השור ולא יאכל את בשרו ובעל השור נקי: שמות כא כח
2. ויעש לו צדקיה בן כנענה קרני ברזל ויאמר כה אמר יי באלה תנגח את ארם עד כלתם: מלכים א כב יא
3. בבור שורו הדר לו וקרני ראם קרניו בהם עמים ינגח מאי ואומר וכי תימא דברי תורה מדברי קבלה לא ילפינן ת"ש בבור שורו הדר לו והאי מילף הוא גילוי מילתא בעלמא הוא דנגיחה בקרן הוא אלא מהו דתימא כי פליג רחמנא בין תם למועד ה"מ בתלושה אבל במחוברת אימא כולה מועדת היא ת"ש בבור שורו הדר לו וגו' יתולדה דקרן מאי היא נגיפה נשיכה רביצה ובעיטה מאי שנא נגיחה דקרי לה אב דכתיב כי יגח נגיפה נמי כתיב כי יגוף האי נגיפה נגיחה היא דתניא פתח בנגיפה וסיים בנגיחה לומר לך זו היא נגיפה זו היא נגיחה מאי שנא גבי אדם דכתיב כי יגח ומאי שנא גבי בהמה דכתיב כי יגוף אדם דאית ליה מזלא כתיב כי יגח בהמה דלית לה מזלא כתיב כי יגוף ומלתא אגב אורחיה קמ"ל דמועד לאדם הוי מועד לבהמה ומועד לבהמה לא הוי מועד לאדם נשיכה תולדה דשן היא לא שן יש הנאה להזיקה הא אין הנאה להזיקה רביצה ובעיטה תולדה דרגל היא לא רגל הזיקה מצוי הני אין הזיקן מצוי אלא תולדותיהן לאו כיוצא בהן דאמר רב פפא אהייא אילימא אהני מאי שנא קרן דכוונתו להזיק וממונך ושמירתו עליך הני נמי כוונתן להזיק וממונך ושמירתן עליך אלא יתולדה דקרן בקרן וכי קאמר רב פפא אשן ורגל שן ורגל היכא כתיבי דתניא ושלחה זה הרגל וכן הוא אומר משלחי רגל השור והחמור ובער וכן הוא אומר כאשר יבער הגלל

גליון הש"ס

גמ' דכרי תורה מדברי קבלה. ע' מוקן קלז ע"א תוס' ד"ה אחי: רש"י ר"ה כתיב בי יגח כו' אית ליה מזלא. עיין שבת נג ע"ב בכ"י ד"ה מזלא: שם ר"ה ואגב אורחיה. בשלא עסר ברין. לקמן ד' (ה) [מא] ע"א:

מוסף רש"י

כי יגחנו. יתחוך. כין בקרניו כין בגופו כין שנפלו בשיניו. מוקן בכלל נגיפה הם, שאין נגיפה אלא לשון מכה (שמות כא לה). אדם דאית ליה מזלא. מלאך שלו ומלאך עליו (שבת נג:). ושלח זה הרגל. שקו מדרך כף רגל (שמות כב, ד). ובער זה השן. מקי השן האוכלת ומבערת (שם).

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones
Tél. FR : 01.80.91.62.91 - Tél. ISR : 077.466.03.32 - contact@torah-box.com